

> Obsah

> Život a dielo

Talentovaný a vzdorovitý (ochotník)	009
Dlhý a prečnievajúci (hospitant ND)	015
Päťročnica pani Magdy	025
Divadlom proti depresii	045
Hrať, či byť?	053
Ľudský hlas	071
Vyvolený v „košiari“	083
Diplomat a tí druhí	103
Svojbytný tón „druhých huslí“	111
Nezlaté šesťdesiate	121
Pred „pádom“	131
Po páde	145
Sviatok ľudského hlasu	161
V pondelok sa v divadle nehrá	171
Padlý anjel v emigrantskom intermezzo	183
Byť pevným bodom neznamená mať svoj pevný bod	193
Pozvanie do básne alebo Nekrológ za poéziou	209
Vzlet padlého anjela	227
Henrich IV. a Henrich IV.	251

Satan est pur	261
Šťastlivec náhradník	275
Filantrop Sova	291
Divadlo ako laboratórium / Čin – a – hra	305
Pravý komediant	329
Otec národa učiteľom národov	345
Minister nádeje	355
Mať svojho Ladislava Chudíka	365
Pracujúci dôchodca	381
Pánča z Hronca	393
 > Fakty	
Kalendárium	409
Ceny, ocenenia, významenia (výber)	413
Divadelné postavy	414
Filmové postavy	419
Televízne postavy (výber)	421
Recitácie (výber)	424
Summary	426
Fotografie	429

> Divadlom proti depresii

Prirodzenou súčasťou života Ladislava Chudíka sa stalo nielen divadlo, či vôbec hranie, ale, žiaľ, aj časté depresie. Všetko sa naplno prejavilo na vojenčine v roku 1948. Semiačka psychických problémov sa však v hercovi udomácnili už v rannom detstve. Tých momentov, ktoré v kombinácii s citlivou povahou ich rast podnecovali, bolo niekoľko. Počnúc nezhodami rodičov cez priskoré odlúčenie od domova a predovšetkým od matky po prirýchlilo sa množiace zdravotné problémy. Základnú vojenskú službu nastúpil dvojmesačným výcvikom vo Frýdku-Místku a v Znojme. Po ňom bol oficiálne pridelený k štábinejrote – účinkoval vo vojenskom vysielaní Slovenského rozhlasu. Dokonca mal povolené popritom hrať aj na Novej scéne ND. V roku 1949 sa stal veliteľom vojenskej osádky, ktorá odišla na manévry. Na Oremovom laze mali autobus a v ňom kompletne vybavené rozhlasové štúdio na podporu a realizáciu kultúrnych aktivít, ktoré prevažne organizovali herci-vojaci. „Každú noc sme trávili v iných obciach a mestách pri dobíjaní batérií, bolo to pomerne vyčerpávajúce. Raz mi v Lučenci prišlo zle, mal som kŕče, nevládal som ísť na Oremov laz. V bolestiach som zašiel k lekárovi. ‚Neboj sa, vojak, to nič nie je, zradila ťa kyselina žalúdočná. Kvapky ťa postavia na nohy‘, povedal doktor. Nestalo sa, kvapky nezabrali, kŕče ani bolesti neprestali. Poveril som jedného z podriadených velením a sám som si vypísal cestovný rozkaz do Bratislavy. V manzardke na Laurinskej ulici v Central pasáži, v pozdĺžnom zrkadle na skrini som uvidel horúčkou rozpáleného a bolesťami zdecimovaného vojaka. Ráno som poprosil domovú upratovačku, aby mi zavolala riaditeľa Štátnej nemocnice doktora Ľudovíta Slabeja, manžela herečky Boženy Slabejovej. Prišiel so sanitkou, vyšetril ma a obratom odviezol do nemocnice. Bolo to zapálené slepé črevo, hnisalo, krátko pred perforáciou. Do hodiny ma operovali. Pooperačné zotavovanie bolo kráľovské, pod dohľadom starostlivých mníchov, veď som bol riaditeľov pacient. Od tých čias som vedel, čo je to bolesť hlavy! Vojenčina sa v roku 1950 síce skončila, ale zdravotné trápenia sa iba začínali. Operácia slepého čreva sa uskutočnila v ‚lumbálke‘, ktorá bola vtedy samozrejmosťou. Pacient bol pritom vystavený riziku následkov v prípade, že by po operácii mykol hlavou. Nevie, čo sa stalo, ako sa stalo, pretože v takýchto veciach bývam obzvlášť opatrný a dôsledný, ale stalo sa. Veľké bolesti hlavy, ktoré sa nedali zastaviť inak, len užitím analgetík, sa mi začali objavovať už v čase rekonvalescencie. Bolesti hlavy sú otravná záležitosť – znemožňujú pohyb, odoberajú koncentráciu, blokujú pamäť. Toto všetko sprevádzalo aj mňa. Napríklad, film *Nástup* s režisérom Vávrom som nakrúcal v takýchto stavoch. Liečil som sa naraz u psychiatra i neurológa. Z bratislavskej neurológie ma prepúšťali s konštatovaním, že mám dohromady tri druhy bolesti hlavy. Dnes ma hlava síce nebolí stále, ale boľieva...

> Ľudský hlas

Ľudský hlas je nenahraditeľný komunikačný kanál. Hercovi sprostredkúva kontakt s publikom. Z hľadiska hereckej techniky dôležitý vyjadrovací prostriedok, z hľadiska hereckej psychológie až mocenský nástroj. Ladislav Chudík dostal hlas darom. Stal sa nielen jeho pokorným majiteľom, ale aj dobrým správcom. To však neznamená, že by sa vďaka nemu stal iba formálnym deklamátorom, ktorý zdôrazňovaním hlasu ako primárneho akustického prostriedku automaticky dáva vo svojom prejave do úzadia gesto či pohyb. V synergickom efekte s vynachádzavým využívaním bohatých hlasových možností však obnažoval na dreň komplikované obsahy slov. Bol to teda Chudíkov podmanivý hlas, ktorým na seba strhol pozornosť diváka i odborníkov hneď v prvej roličke na doskách národného divadla. Hlas ako vznešený zvuk, ktorý už vtedy hlásal víťazný súboj „páčivosti“ a „nepáčivosti“. Hlas upokojujúci a znepokojujúci, zmierňujúci a provokujúci. Ako prhláva, po ktorej ešte dlho zostávajú stopy zasiahnutia. Ako prhláva, ktorá v inej podobe hojí rany. Ako vieme, na javisko vkročil rázne v postave Posla v inscenácii Schillerovej *Messinskej nevesty*. Nebolo možné si ho nevšimnúť. Na prvý pohľad upútal vytiahnutým telom, ktoré mu spočiatku skôr prekážalo, než slúžilo. Ešte väčšiu pozornosť vzbudil tým, čo prognosticky zaznamenala aj dobová divadelná kritika: „Úlohu posla zverili najmladšiemu novoangažovanému členovi Ladislavovi Chudíkovi, ktorý nás prekvapil sýtim zafarbením hlasu. Čo vyniklo najmä pri partii, ktorú hovoril v pozadí za scénou.“¹ Hlas vychádzajúci spoza scény si všimli viacerí a jeho nositeľovi predpovedali sľubnú hereckú budúcnosť. „Mohutne znejúci hlas a dobrý prednes veršov dovoľujú očakávať od neho sľubné výkony,“² čítame v súdobej kritike. V práci s hlasom i s celkovým verbálnym prejavom mu v úvodných sezónach šiel príkladom Jozef Budský³. Keď v roku 1938 zrušili českú činohru SND a jej členovia na čele s režisérom a umeleckým šéfom Viktorom Šulcom⁴ museli odísť, Jozef Budský bez zaváhania zostal členom už len slovenského Národného divadla. Traduje sa, že hoci patril ku generácii hercov, ktorí priniesli estetizáciu divadla, a najmä javiskovej reči, český akcent nikdy úplne nestratil. Napriek tomu sa stal veľkým hereckým vzorom pre mnohých slovenských hercov vrátane Ladislava Chudíka. V prvej polovici štyridsiatych rokov, teda krátko pred príchodom Chudíka do divadla, bol jedným z najvýraznejších protagonistov súboru so širokým registrom postáv. Bol to práve Jozef Budský, ktorý svojím takmer až posvätným vzťahom k prednesu slova učaroval mnohým nasledovníkom – Viliamovi Záborskému, Mikulášovi Hubovi, Ladislavovi Chudíkovi, Márii Kráľovičovej a ďalším. Budského úplne poslednou hereckou postavou bol zhodou okolností záskok za Chudíka, v tom čase dlhodobo chorého. V inscenácii *Pieseň našej jari*, ktorú sám režíroval, spodobil básnika Andreja Sládkoviča.

< Ladislav Chudík so svojou platonickou láskou herečkou Martou Černickou v *Komédii bez groša* (1947).